

भारतीय शिक्षा बोर्ड
मॉड्यूल प्रश्न पत्र - Ist Term
संस्कृत - कक्षा 6
सत्र: 2025-26

निर्धारित समय : 1 घंटा

अधिकतम अंक : 20

निर्देश:

- प्रश्नों को ध्यानपूर्वक पढ़ें।
- प्रश्न पत्र को पढ़ने के लिए अतिरिक्त 10 मिनट का समय दिया जाएगा। इस दौरान छात्र केवल प्रश्न पत्र पढ़ेंगे।
- इस प्रश्न पत्र में कुल चार खंड हैं। प्रत्येक खंड में 1 प्रश्न है।
- खंड क में 1 प्रश्न है, जिसकी प्रश्न संख्या 1 है, प्रश्न संख्या 1 में 5 उप प्रश्न हैं, प्रत्येक उप प्रश्न के लिए 1 अंक निर्धारित किया गया है।
- खंड ख में 1 प्रश्न है, जिसकी प्रश्न संख्या 2 है, प्रश्न संख्या 2 के लिए 5 अंक निर्धारित किए गए हैं।
- खंड ग में 1 प्रश्न है, जिसकी प्रश्न संख्या 3 है, प्रश्न संख्या 3 के लिए 5 अंक निर्धारित किए गए हैं।
- खंड घ में 1 प्रश्न है, जिसकी प्रश्न संख्या 4 है, प्रश्न संख्या 4 के लिए 5 अंक निर्धारित किए गए हैं।

खण्ड - क (अपठित - अवबोधनम्)

प्रश्न 1. अपठितगद्यांश पठित्वा उत्तराणि संस्कृतेन लिखत -

वने एकः सिंहः निवसति स्म । सिंहः गुहायां शयनं करोति स्म । कोऽपि मूषकः तत्र आगत्य सिंहस्य शरीरे अधावत् । कुपितः सिंहः मूषकं करे गृह्णाति। मूषकः निवेदयति “मां मा मारय अहं तव सहायतां करिष्यामि ।” सिंहः हसन् अवदत् “लघुमूषकः मम सहायतां करिष्यति ?” एकदा सिंहः जाले अपतत् । सः उच्चैः अगर्जत् । तस्य गर्जनं श्रुत्वा मूषकः आगच्छत् । सः जालं दन्तैः अकर्तयत् । बन्धनमुक्तः सिंहोऽवदत्- “मित्रं तु लघुः अपि वरम् ।”

- (i) उपर्युक्तगद्यांशस्य कृत उचितं शीर्षकं लिखत ।
- (ii) मूषकः जालं कैः अकर्तयत् ?
- (iii) सिंहः कुत्र शयनं करोति स्म ?
- (iv) सिंहस्य शरीरे कः अधावत् ?
- (v) एकदा जाले कः अपतत् ?

खण्ड - ख (रचनात्मक - लेखनम्)

प्रश्न 2. पदानि यथायोगं स्थापयित्वा वाक्यं रचयत-

- (क) नारदं / परिपप्रच्छ / वाल्मीकिः / तपस्वी
- (ख) गुणवान्/कः / लोके / साम्प्रतम्
- (ग) श्रुतः / नाम / जनैः / रामः
- (घ) दुर्लभाः / त्वया / बहवः / ये / कीर्तिताः / गुणाः
- (ङ) वश्यः / रामः / शुचिः / अस्ति / समाधिमान्

खण्ड - ग (अनुप्रयुक्तं व्याकरणम्)

प्रश्न 3. अधोलिखितवाक्यानां मातृभाषया अनुवादं कुरुत-

- (क) भारतम् अस्माकं देशः अस्ति ।
- (ख) भारतमाता शस्यश्यामला अस्ति ।
- (ग) अहं भारतमातरं नमामि ।
- (घ) अहं भारतदेशे निवसामि ।
- (ङ) अहं वन्दे मातरम् इति गीतं गायामि ।

खण्ड - घ (पठित - अवबोधनम्)

प्रश्न 4. निम्नलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत-

वनानां रक्षणार्थम् उत्तराखण्डस्य 'चिपको आन्दोलनम्' बहु प्रसिद्धम् अस्ति । एतत् चिपको आन्दोलनम् एकोनविंशतशतकात्परं त्रिसप्ततितमे (१९७३) ईशाब्दे अभवत् । इदं जनान्दोलनं वृक्षाणां संरक्षणाय आसीत् । अस्य जनान्दोलनस्य आरम्भं भोटियाजनजातेः नेतृत्वकारिणी श्रीमती गौरादेवी अकरोत् । सामान्यतः वनवासिनां समाजे जीवनस्य सर्वेषु क्षेत्रेषु महिलानां क्रियाकलापाः पुरुषाणाम् अपेक्षया अधिकाः भवन्ति । तथापि स्वस्य पारिवारिकजीवने अनेकानि कष्टानि सोढ्वा गौरादेवी स्वसन्ततिं पालितवती, यदा संतानाः स्वावलम्बिनः अभवन् तदा परोपकार-परायणा गौरादेवी वनसंरक्षणार्थं समाजसेवार्थञ्च रैणी इति नामकस्य महिलादलस्य सङ्घटनं कृतवती । सप्तविंशतेः महिलानाम् एतद् दलम् स्वलक्ष्यसिद्धये अतीव सक्रियं जागरूकञ्चासीत् ।

(i) एकपदेन उत्तरयत -

- (क) "चिपको आन्दोलनम्" कदा अभवत् ?
- (ख) "चिपको आन्दोलनम्" कस्य रक्षणार्थम् अभवत् ?

(ii) पूर्ण वाक्येन उत्तरयत-

(क) गौरादेवी केन कारणेन रैणी नामकस्य महिलादलस्य सङ्घटनं कृतवती ?

(ख) गौरादेवी कथं स्वसंततिमं पालितवती ?

(ग) भाषिकाधारिताः प्रश्नाः -

(1) चिपको आन्दोलनस्य आरम्भं कः अकरोत् ?

(क) इन्दिरा गांधी

(ख) गौरा देवी

(ग) किरण बेदी

(घ) अन्ना हजारे

(2) "एतद् दलम् स्वलक्ष्यसिद्धये अतीव सक्रियं जागरूकञ्च आसीत्।"

(क) दलम्

(ख) जागरूकम्

(ग) आसीत्

(घ) स्वलक्ष्यसिद्धये